

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία Γ΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Ευριπίδη, Ελένη, Έξοδος, 2η σκηνή στ. 1779-1812

Τίτλος:

«Περί δουλείας»

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας,

Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνια 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Περί δουλείας

Δημιουργός

Καλλιόπη Λαζαρίδου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Σεπτέμβριος 2014

Διδακτική/ θεματική ενότητα

Ευριπίδη, Ελένη, Έξοδος, 2η σκηνή στ. 1779-1812

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια (πρόβλεψη σε διδακτικές ώρες)

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο/ιστοσελίδα τάξης ή πλατφόρμα ηλεκτρονικής τάξης.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Κρίνεται απαραίτητο τόσο ο εκπαιδευτικός όσο και οι μαθητές να είναι εξοικειωμένοι με ομαδοσυνεργατικές πρακτικές. Για εξοικονόμηση χρόνου καλό θα ήταν να αξιοποιηθούν ήδη υπάρχουσες ομάδες. Επίσης, ο εκπαιδευτικός καλείται να αποδυθεί τον ρόλο της αυθεντίας και να κινητοποιήσει τους μαθητές προς την αναζήτηση των δεδομένων και τη σύνθεση της γνώσης. Πριν την έναρξη της εφαρμογής του

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

σεναρίου χρειάζεται να αφιερωθεί χρόνος, προκειμένου οι μαθητές να εξοικειωθούν σε ικανοποιητικό βαθμό με τα ψηφιακά εργαλεία που θα χρησιμοποιήσουν στην πορεία. Τέλος, σχετικά με τις υλικοτεχνικές υποδομές, για κάποιες ώρες απαιτείται μόνο ο εξοπλισμός προβολής, ενώ τις υπόλοιπες απαιτείται χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής ή των φορητών υπολογιστών των μαθητών, εφόσον υπάρχει σχετική δυνατότητα.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο αποτελεί πρόταση διδασκαλίας

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές μέσα από τη στιχομυθία της [2ης σκηνής της Εξόδου](#) σκιαγραφούν το ήθος των δύο ηρώων και ανιχνεύουν την ανατροπή των στερεοτύπων που υποκρύπτεται. Επισημαίνουν, λοιπόν, το τελευταίο σχόλιο του Ευριπίδη στην «Ελένη» σχετικά με τον θεσμό της δουλείας και στη συνέχεια συσχετίζουν το παράλληλο κείμενο που συνοδεύει την ενότητα με ήδη γνωστά αποσπάσματα του έργου με στόχο να παρουσιάσουν τον ρόλο των δούλων στο συγκεκριμένο έργο. Συνεχίζουν με τη μελέτη του θεσμού της δουλείας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και εστιάζουν σε μορφές δούλων που ξεχώρισαν με την παρουσία τους. Τέλος, οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν ομαδικά τα δικά τους έργα κατά των σύγχρονων μορφών δουλείας, προσεγγίζοντας την τέχνη ως μοχλό αφύπνισης κατά της δουλείας στο παρελθόν και στο παρόν.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το θέατρο, ως καλλιτεχνική εκδήλωση αλλά και ως κοινωνικός θεσμός, εδραιώνεται στο πλαίσιο του δημοκρατικού πολιτεύματος, καθώς προϋποθέτει τον διάλογο, την ελεύθερη έκφραση και τη συνακόλουθη αντιπαράθεση ιδεών. Μια θεατρική παράσταση δεν αποτελεί μόνο καλλιτεχνικό γεγονός αλλά και μια παιδευτική διαδικασία κοινωνικοπολιτικής στόχευσης (Χουρμουζιάδης 2000). Οι ήρωες κυρίως της τραγωδίας γίνονται φορείς των κοινωνικών αντιλήψεων των δημιουργών τους, γεγονός που αναδεικνύεται εντονότερα στο έργο του Ευριπίδη: οι ζυμώσεις στο χώρο των ιδεών στην Αθήνα του 5ου αι. π.Χ. αντανακλώνται στο έργο του σε τέτοιο βαθμό, ώστε να χαρακτηριστεί «από σκηνης φιλόσοφος». Ο έντονα ανθρωποκεντρικός του λόγος, επηρεασμένος και από τα κηρύγματα των σοφιστών σχετικά με την ισότητα των ανθρώπων, συγκρούεται με τα στερεότυπα της εποχής και μοιράζει αρετές εξίσου σε άντρες και γυναίκες, σε ευγενείς και ταπεινούς, σε ελεύθερους και δούλους. Ειδικά για τον θεσμό της δουλείας ο Ευριπίδης μέσα από το έργο του τόλμησε να τον επικρίνει ως ξεπερασμένο, ενώ παράλληλα έδειχνε τη συμπάθειά του προς τους δούλους (Ζορμπαλάς 1987).

Αυτός ο παιδαγωγικός - διαμορφωτικός χαρακτήρας της Τέχνης αξιοποιήθηκε ποικιλοτρόπως στο πέρασμα των αιώνων από το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα κάθε κοινωνίας. Σήμερα τα προγράμματα σπουδών στη χώρα μας προβλέπουν τη διδασκαλία της τέχνης μέσα από συγκεκριμένα μαθήματα – μουσική, εικαστικά, θεατρολογία – δίνουν έμφαση στην ερμηνευτική συζήτηση γύρω από τη διάνοια των λογοτεχνικών κειμένων της αρχαίας και της νεότερης λογοτεχνικής παραγωγής, ενώ ο εμπλουτισμός κάθε μαθήματος – όχι μόνο των φιλολογικών – με καλλιτεχνικά έργα θεωρείται επιθυμητή μεθοδολογική προσέγγιση. Από την άλλη, η ευαισθητοποίηση για τα μεγάλα κοινωνικά ζητήματα ως προϋπόθεση για ενεργό δράση σε συνδυασμό με την κριτική αναζήτηση και τη δημιουργική αξιοποίηση της γνώσης αποτελεί βασικό στόχο του εκπαιδευτικού συστήματος ([Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών Δημοτικού και Γυμνασίου, 2003](#)). Το συγκεκριμένο σενάριο αξιοποιεί τη δύναμη της Τέχνης, σε μία προσπάθεια να αφυπνίσει τους

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

μαθητές για ένα κοινωνικό ζήτημα, τη δουλειά, που παρά τις μεταλλάξεις μέσα στους αιώνες παραμένει επίκαιρο.

Η πρώτη παιδαγωγική αρχή που διέπει τη συγκεκριμένη ομαδοσυνεργατική μαθησιακή διαδικασία αντλεί από το θεωρητικό πεδίο του [κοινωνικού επικοινωνισμού](#), καθώς αντιμετωπίζει τη μάθηση ως προϊόν αλληλεπίδρασης σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις και μέσα από την υλοποίηση κοινών δραστηριοτήτων (Foulin & Mouchon 2001). Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Vygotsky (2008) και στο πλαίσιο της [«ζώνης επικείμενης ανάπτυξης»](#) κάθε μαθητής μπορεί να οδηγηθεί σε ένα γνωστικό επίπεδο ανώτερο από αυτό που ήδη κατέχει χάρη στην αλληλεπίδραση με τον διδάσκοντα αλλά και τους συμμαθητές του. Κατά συνέπεια, η ομαδοσυνεργατική αποτελεί την ιδανική πρακτική υλοποίησης της μαθησιακής διαδικασίας, παρέχοντας συνεχείς εστίες ανατροφοδότησης στις προσπάθειες κάθε μαθητή. Στο πλαίσιο της ομάδας οι συνεσταλμένοι μαθητές μπορούν να εκφραστούν ευκολότερα χωρίς τον κίνδυνο της έκθεσης στους πολλούς αλλά και χωρίς το άγχος για παρατήρηση ή επίπληξη από τον διδάσκοντα. Επιπλέον, το παιδαγωγικό υπόβαθρο βασίζεται στις [Αρχές της Μάθησης Μέσω Σχεδιασμού](#) (Kalantzis & Cope 2008), καθώς οι εργασίες ωθούν τους μαθητές στον μετασχηματισμό και την αναπλαισίωση των νοημάτων και της γνώσης, ενώ παράλληλα επιδιώκουν την εξοικείωση με πολυτροπικά περιβάλλοντα. Τέλος, η τρίτη αρχή που διέπει το συγκεκριμένο σχέδιο μαθήματος αφορά στην ανάδειξη των υπάρχουσών ταυτοτήτων και ταυτόχρονα στην καλλιέργεια νέων ταυτοτήτων τόσο για τους μαθητές όσο και για τους διδάσκοντες (Κουτσογιάννης 2002).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να γνωρίσουν τη συμβολή των δούλων στη συγκρότηση των κοινωνιών του αρχαίου κόσμου.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Να ενημερωθούν για τις σύγχρονες μορφές δουλείας.
- Να μελετήσουν παραδείγματα ανθρώπων που με την προσφορά τους ανέτρεψαν το κοινωνικό κατεστημένο.
- Να προβληματιστούν γύρω από τη σκοπιμότητα παραβίασης των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Να καλλιεργήσουν μια ενεργή στάση απέναντι σε μεγάλα κοινωνικά ζητήματα.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να συνδέσουν τη μορφή του κειμένου (στιχομυθία) με την εξέλιξη του μύθου.
- Να αναζητήσουν στο λόγο των λογοτεχνικών ηρώων ενδεικτικά στοιχεία του ήθους τους.
- Να ολοκληρώσουν τη γνωριμία τους με το ανατρεπτικό πνεύμα του Ευριπίδη.
- Να προσεγγίσουν την Τέχνη ως φορέα πολιτικών και κοινωνικών μηνυμάτων.
- Να εκφράσουν τον προβληματισμό τους μέσα από δικά τους πολυτροπικά κείμενα.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας, επιχειρηματολογίας και συνεργασίας.
- Να διατυπώσουν ορθό, σαφή και περιεκτικό λόγο, κατάλληλο για συγκεκριμένη περίπτωση.
- Να ασκηθούν στη δημιουργική αξιοποίηση ψηφιακών πηγών και στην κατάκτηση της προσωπικής γνώσης.
- Να συνεργαστούν και να συνδημιουργήσουν με τη χρήση κατάλληλων λογισμικών.
- Να αξιοποιήσουν ψηφιακά πολυτροπικά εργαλεία.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Να προσεγγίσουν τις Νέες Τεχνολογίες ως μαθησιακό περιβάλλον με διευρυμένες δυνατότητες.
- Να εξοικειωθούν με το πρότυπο του ενεργού πολίτη που γνωρίζει τα δικαιώματά του και δραστηριοποιείται για την καθολική ισχύ πανανθρώπινων αξιών.
- Να εξοικειωθούν με την αυτοαξιολόγηση και την αξιολόγηση των εργασιών των συμμαθητών τους.

Διδακτικές πρακτικές

Προτείνονται οι ομάδες εργασίας, ώστε οι μαθητές να αλληλεπιδράσουν, να λάβουν και να δώσουν ανατροφοδότηση και να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας, ενώ μέσα από τη συζήτηση να ασκηθούν στην επιχειρηματολογία και στην αξιολόγηση. Οι μαθητές ακολουθούν οδηγίες γραπτές και προφορικές, και παράλληλα ενθαρρύνονται στη διαμόρφωση του δικού τους τρόπου έκφρασης. Αξιοποιούν ψηφιακούς πόρους, αναζητούν πληροφορίες και οικοδομούν σταδιακά τη δική τους γνώση και στάση απέναντι στον κόσμο. Επιπλέον, με την ανάκληση προηγούμενης γνώσης προχωρούν πιο ομαλά στην οικοδόμηση του νέου γνωστικού σχήματος.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η διδασκαλία της Εξόδου, σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα, γίνεται προς το τέλος του β' τριμήνου, δηλαδή το τελευταίο δεκαήμερο του Φεβρουαρίου ή το πρώτο δεκαπενθήμερο του Μαρτίου. Στο διάστημα αυτό ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει ως αφετηρία του σεναρίου μία από τις παγκόσμιες ημέρες μνήμης του ΟΗΕ, την [Παγκόσμια Ημέρα Κοινωνικής Δικαιοσύνης \(20 Φεβρουαρίου\)](#) ή τη [Διεθνή Ημέρα Μνήμης για τα Θύματα της Δουλείας \(25 Μαρτίου\)](#) και να τη συνδυάσει με αναφορά στην [Παγκόσμια Ημέρα για την Υπενθύμιση του](#)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

[Δουλεμπορίου και της Κατάργησής του \(23 Αυγούστου\)](#), προκαλώντας μία πρώτη συζήτηση γύρω από το θεσμό της δουλείας.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο αξιοποιεί διδακτική ενότητα και εργασία του σχολικού βιβλίου, καθώς η 2η σκηνή της Εξόδου αποτελεί μέρος της διδακτέας ύλης στο μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας για τη Γ΄ Γυμνασίου. Επιπλέον, δίνεται στους μαθητές η δυνατότητα για επαναληπτική θεώρηση του κειμένου λίγο πριν την ολοκλήρωση της μελέτης του. Τέλος, η στοχοθεσία του σεναρίου προεκτείνει τον πέμπτο διδακτικό στόχο που αναφέρεται στο [βιβλίο του Εκπαιδευτικού](#) (σελ. 114-115) για τη συγκεκριμένη ενότητα, ενώ παράλληλα συσχετίζει καταστάσεις της αρχαιότητας με τη σύγχρονη εποχή, στοιχείο που ανταποκρίνεται στα παιδαγωγικά κριτήρια διδασκαλίας του μαθήματος (Βιβλίο του Εκπαιδευτικού, σελ. 8).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η συμβολή των ΤΠΕ στο σχέδιο διδασκαλίας ανιχνεύεται πολλαπλώς: το διαδίκτυο παρέχει το σύνολο των πόρων που αξιοποιούν οι μαθητές, λειτουργεί ως αποθετήριο των εργασιών τους, ενώ τα λογισμικά δημιουργούν τις προϋποθέσεις για ποικιλία στους τρόπους έκφρασης. Έτσι, οι μαθητές ασκούνται στη διαδικτυακή πλοήγηση, στην κριτική προσέγγιση της πληροφορίας και στην πολυτροπική αναπλαισίωση της γνώσης. Επιπλέον, το διαδίκτυο επιτρέπει στους μαθητές να συντάσσουν από κοινού τα κείμενά τους και να εργάζονται ομαδικά ακόμη και μετά τη λήξη του σχολικού ωραρίου σε εκπαιδευτικό περιβάλλον ελεγχόμενης πρόσβασης, δεχόμενοι τη συνεχή βοήθεια και καθοδήγηση του διδάσκοντα. Από την άποψη αυτή η χρήση των Νέων Τεχνολογιών δεν εμπλουτίζει απλώς την καθημερινότητα της σχολικής πράξης, αλλά καταργεί τα στεγανά του χώρου και του χρόνου της μαθησιακής διαδικασίας (Ράπτης & Ράπτη 2004).

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Δραματική Ποίηση Γ' Γυμνασίου, Ευριπίδη Ελένη:

Βιβλίο μαθητή στ. [1779-1812](#), στ. [775-837](#)

[Βιβλίο εκπαιδευτικού](#)

Αρχαία Ελλάδα – Ο τόπος και οι άνθρωποι: [Ξενοφών, Οικονομικός, 7, 4-22 & 35-43](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

[Σπάρτακος – Ο σκλάβος που κλόνησε τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία](#) [πηγή: LivePedia.

Ελληνική Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια. Ιστορικά Θέματα, τ. 57. Ιωσήφ Δ.].

[Η δουλεία στην αρχαιότητα](#) [πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. Κυρτάτας Δ.].

[Κυρτάτας, Δ. 1987. *Δούλοι, δουλεία και δουλοκτητικός τρόπος παραγωγής*. Αθήνα].

[Η παρακμή του δουλοκτητικού συστήματος](#) [πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.

Κυρτάτας Δ.]. [Κυρτάτας Δ. 1987. *Δούλοι, δουλεία και δουλοκτητικός τρόπος παραγωγής*. Αθήνα].

[Το σύγχρονο δουλεμπόριο](#) [πηγή: Protagon. Άρθρο του Τόλιου Γ. στις 15/05/2014].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

[12 χρόνια σκλάβος](#) [πηγή: YouTube. Αμερικανική / βρετανική ιστορική, δραματική ταινία. 2013. Διάρκεια: 133'. Σκηνοθεσία: Στιβ ΜακΚουίν. Σενάριο: Τζον Ρίντλεϊ. Μουσική: Χανς Ζίμερ. Παραγωγή: Fox Searchlight Pictures].

Ιστοσελίδες

[Αίσωπος](#) [πηγή: Βικιπαίδεια: Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Δουλεία](#) [πηγή: Βικιπαίδεια: Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Σπάρτακος](#) [πηγή: Βικιπαίδεια: Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Δούλοι στην αρχαία Αίγυπτο](#) [πηγή: Μηχανή του Χρόνου].

[12 χρόνια σκλάβος](#) [πηγή: Μηχανή του Χρόνου].

[Η ωμότητα των δούλων είναι ανταπόδοση αδικημάτων](#) [πηγή: Η ρωμαϊκή ηγεμονία.

Ρωμαϊκή εποχή. Η Ελληνική Αρχαιότητα: πόλεμος – πολιτική – πολιτισμός.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Αρχαιογνωσία και Αρχαιολογία στη Μέση Εκπαίδευση. Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα. Κυρτάτας Δ.].

[Λούλοι](#) [πηγή: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού].

[Βιογραφία Αίσωπου](#) [πηγή: Ματιά].

[Step2Freedom](#) [πηγή: Άρθρο της εφημερίδας Ελευθεροτυπία].

[Free the slaves](#) [πηγή: Free the slaves].

[Σπάρτακος](#) [πηγή: Livedia: Ελληνική Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Εξαλείφοντας τη δουλεία](#) [πηγή: Livedia: Ελληνική Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Η δουλεία στην αρχαιότητα](#) [πηγή: Sfrang. Ιστολόγιο του Σ. Γ. Φραγκόπουλου].

[Η δουλεία στο Μεσαίωνα](#) [πηγή: Sfrang. Ιστολόγιο του Σ. Γ. Φραγκόπουλου].

[Η δουλεία στη νεότερη εποχή](#) [πηγή: Sfrang. Ιστολόγιο του Σ. Γ. Φραγκόπουλου].

[Χάριετ Τάμπμαν](#) [πηγή: Ιστοσελίδα για τη Harriet Tubman].

[Ανθρώπινα δικαιώματα](#) [πηγή: Wiki].

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Το σενάριο ολοκληρώνεται σε τρεις διακριτές φάσεις. Οι μαθητές είναι χωρισμένοι σε πέντε ομάδες και έχουν ενημερωθεί για τη μεθοδολογία της μαθησιακής διαδικασίας. Τα [φύλλα εργασίας](#) που προβλέπονται για τις δύο πρώτες φάσεις κρίνεται σκόπιμο να είναι αναρτημένα σε κάποια ηλεκτρονική πλατφόρμα που δίνει δικαιώματα ανάρτησης και στους μαθητές (ιστολόγιο τάξης, εκπαιδευτική τάξη [Edmodo](#) ή [Moodle](#), Wiki του μαθήματος κλπ.). Αν το ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου το επιτρέπει, καλό θα ήταν κάθε φάση να υλοποιείται σε συνεχόμενο δίωρο. Στο τέλος κάθε φάσης γίνεται αξιολόγηση από τον διδάσκοντα με κριτήρια το βαθμό εμπλοκής καθενός στις ομαδικές εργασίες αλλά και στη συμμετοχή του στην τελική συζήτηση, καθώς και τη συνάφεια και την πληρότητα των ομαδικών εργασιών αλλά και την ποικιλία των πηγών και των εργαλείων που αξιοποιήθηκαν.

Α΄ Φάση (2 ώρες): ο θεσμός της δουλείας στην «Ελένη» του Ευριπίδη

Οι μαθητές μελετούν τους στίχους 1779-1812 και τα σχόλια που τους συνοδεύουν από το [διαδραστικό κείμενο του Ψηφιακού Σχολείου](#). Ακολουθούν τις οδηγίες του

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

[1ου Φύλλου Εργασίας](#), το οποίο είναι κοινό για όλες τις ομάδες. Μελετούν κατά ομάδες τις ασκήσεις, κρατούν σημειώσεις και προετοιμάζονται για τη συζήτηση που θα γίνει στην ολομέλεια. Αρχικά, συνδυάζουν τη μορφή του κειμένου (στιχομυθία) με την εξέλιξη της υπόθεσης, προσδιορίζοντας και την ταυτότητα των προσώπων. Στη συνέχεια, χαρακτηρίζουν τους δύο ήρωες, αιτιολογώντας ποιος είναι ο «θετικός» ήρωας και ποιος ο «αρνητικός». Η άσκηση αυτή μπορεί να αποτυπωθεί παραστατικά και με την αξιοποίηση [εννοιολογικού χάρτη](#). Οι μαθητές καλούνται να υποθέσουν ποιος είναι ο ρόλος κάθε προσώπου σύμφωνα με τις στερεότυπες αντιλήψεις της εποχής και στη συνέχεια να επιχειρηματολογήσουν για το αν ο Ευριπίδης ακολουθεί αυτές τις αντιλήψεις ή όχι. Με την τελευταία εργασία στρέφονται στο παράλληλο κείμενο που συνοδεύει τη 2η σκηνή, το μελετούν και το συσχετίζουν με τον ρόλο των γυναικών του χορού σε όλη τη διάρκεια του κειμένου, του αγγελιαφόρου [στους στίχους 775-837](#) και του υπηρέτη στη συγκεκριμένη ενότητα. Η εργασία αυτή μπορεί να αξιοποιήσει τις δυνατότητες ενός λογισμικού παρουσίασης. Η παρουσίαση καλό είναι να διαμορφώνεται από τον διδάσκοντα ή από δύο μαθητές κατά τη διάρκεια της συζήτησης και να προβληθεί στη συνέχεια ολοκληρωμένη για εμπέδωση όσων αναφέρθηκαν κατά την Α΄ Φάση.

Β΄ Φάση (2 ώρες): ο θεσμός της δουλείας ως διαχρονικό ιστορικό-κοινωνικό γεγονός

Κάθε ομάδα αναλαμβάνει τη δική της αποστολή ανάλογα με τις εργασίες που τις ανατίθενται ([2ο Φύλλο Εργασίας](#)) και προετοιμάζεται να παρουσιάσει τα συμπεράσματά της στις άλλες. Οι μαθητές πλοηγούνται σε δοσμένους ψηφιακούς πόρους, παρακινούνται όμως να αναζητήσουν και να εντοπίσουν πρόσθετες πηγές. Στο τέλος κάθε παρουσίασης οι υπόλοιπες ομάδες αξιολογούν όσα παρακολούθησαν με κριτήριο το σαφές και ολοκληρωμένο περιεχόμενο. Πιο αναλυτικά:

Η [πρώτη ομάδα](#) αναλαμβάνει να παρουσιάσει τον θεσμό της δουλείας στην αρχαία Ελλάδα με έμφαση στα κοινά χαρακτηριστικά μεταξύ των πόλεων-κρατών αλλά και μεταξύ διαφορετικών χρονικών περιόδων. Εστιάζουν στις πηγές

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

προέλευσης των δούλων, τα χαρακτηριστικά που καθιστούσαν κάποιον άνθρωπο δούλο και τον διαφοροποιούσαν από τους ελεύθερους ανθρώπους, τις υποχρεώσεις αλλά και τα πιθανά δικαιώματά τους σύμφωνα με τους νόμους ή το εθιμοτυπικό δίκαιο και τέλος τη συμβολή τους στη διαμόρφωση της κοινωνίας. Μελετούν τις παρακάτω πηγές:

- [Βικιπαίδεια: Δουλεία στην αρχαία Ελλάδα](#)
- [Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού: Δούλοι](#)
- [Δ. Κυρτάτας: Η δουλεία στην αρχαιότητα](#)
- [Ξενοφών, Οικονομικός, 7, 4-22 & 35-43](#)

Η [δεύτερη ομάδα](#) καλείται να μελετήσει τα ίδια θέματα με την προηγούμενη, αλλά επικεντρώνεται στον θεσμό της δουλείας σε μεγάλους αρχαίους πολιτισμούς, κυρίως στην αρχαία Αίγυπτο και στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Επικεντρώνονται στις συνθήκες ζωής των δούλων, τη συμβολή τους στη διαμόρφωση της αντίστοιχης κοινωνίας και τις εξεγέρσεις τους. Για την εργασία τους τους δίνονται οι ακόλουθες ιστοσελίδες:

- [Βικιπαίδεια: Δουλεία](#)
- [Δ. Ιωσήφ: Σπάρτακος – Ο σκλάβος που κλόνησε τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία](#)
- [Δ. Κυρτάτας: Η ωμότητα των δούλων είναι ανταπόδοση αδικημάτων](#)
- [Η Μηχανή του Χρόνου](#)
- [Sfrang: Η δουλεία στην αρχαιότητα](#)

Μια [άλλη ομάδα](#) παρακολουθεί τη διαχρονική εξέλιξη του θεσμού παγκόσμια, την έξαρση του δουλεμπορίου στα χρόνια της αποικιοκρατίας, τους αγώνες για την κατάργηση της δουλείας και την ψήφιση σχετικών κρατικών ή διεθνών συμβάσεων. Δίνονται ενδεικτικά οι παρακάτω ψηφιακοί πόροι:

- [Βικιπαίδεια: Δουλεία](#)
- [Δ. Κυρτάτας: Η παρακμή του δουλοκτητικού συστήματος](#)
- Sfrang: [Η δουλεία στο Μεσαίωνα](#), [Η δουλεία στη νεότερη εποχή](#)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- [Wiki: Ανθρώπινα δικαιώματα](#)

Οι σύγχρονες μορφές εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο σε βαθμό που να θεωρούνται δουλεία αποτελούν το αντικείμενο μελέτης [μιας ομάδας](#). Οι μαθητές αναζητούν τις νέες μορφές εκμετάλλευσης ανθρώπων από ανθρώπους, τις περιοχές του πλανήτη που παρουσιάζουν τα περισσότερα κρούσματα και τις ενέργειες που γίνονται για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Μελετούν τα εξής:

- [Γ. Τόλιου: Το σύγχρονο δουλεμπόριο](#)
- [Enet.gr: Step2Freedom](#)
- [Free the slaves](#)
- [Prisma news: Εξαλείφοντας τη δουλεία](#)
- [Wiki: Ανθρώπινα δικαιώματα](#)

Τέλος, [μια ομάδα](#) ακόμη παρουσιάζει ιστορικές προσωπικότητες που παρά την ιδιότητα του δούλου ξεχώρισαν για το έργο τους, αποδεικνύοντας την αδιαμφισβήτητη αξία κάθε ανθρώπου. Οι μαθητές μελετούν τη βιογραφία του Αίσωπου (1) και (2) από την ελληνική αρχαιότητα, του Σπάρτακου (1) και (2) από τη ρωμαϊκή εποχή και της [Χάριετ Τάπμαν](#) από τη νεότερη εποχή.

Γ΄ Φάση (2 ώρες και πιθανή εργασία στο σπίτι): η Τέχνη ενάντια στη δουλεία

Η φάση αυτή προϋποθέτει την ολοκλήρωση στην προηγούμενη φάση των εργασιών της ομάδας που ασχολήθηκε με τη δουλεία στη σύγχρονη εποχή. Γίνεται αναδιάταξη των μαθητών και κάθε νέα ομάδα περιλαμβάνει μέλη από όλες τις προηγούμενες. Στη φάση αυτή δεν προβλέπονται φύλλα εργασίας που θα καθοδηγούν τους μαθητές στα καθήκοντά τους. Οι δραστηριότητες ξεκινούν με συζήτηση στην ολομέλεια σχετικά με το ποιες μπορεί να ήταν οι αντιδράσεις των θεατών της αρχαίας εποχής, όταν παρακολουθούσαν την Ελένη ή και άλλα έργα του Ευριπίδη με παρόμοιο κοινωνικό μήνυμα. Ο καθηγητής παρακινεί τους μαθητές να μουν στη θέση των αρχαίων Αθηναίων και να αιτιολογήσουν είτε την ενόχληση είτε την επιδοκιμασία των θεατών, ενώ, όπου κρίνεται απαραίτητο, μπορεί να παρέχει πρόσθετες πληροφορίες για το κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο της εποχής.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι μαθητές στη συνέχεια καλούνται να εκφράσουν τα συναισθήματα που τους δημιουργεί το [Μνημείο για τα θύματα του δουλεμπορίου στη Ζανζιβάρη](#) και παρακολουθούν το τρέιλερ της ταινίας «[12 χρόνια σκλάβος](#)» (αν υπάρχει χρόνος μπορεί να γίνει αναφορά στην [αληθινή ιστορία](#) στην οποία βασίζεται η ταινία). Ακολουθεί νέα συζήτηση σχετικά με τη δύναμη και τη συμβολή της τέχνης στην αφύπνιση της κοινής γνώμης για μεγάλα κοινωνικά ζητήματα. Τέλος, οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν ομαδικά τα δικά τους έργα (ποίημα, τραγούδι, αφήγημα, ζωγραφιά, σκίτσο, κολάζ κ.λπ.) κατά των σύγχρονων μορφών δουλείας. Κάθε ομάδα μπορεί να ετοιμάσει όσα έργα θέλει και να ασχοληθεί με όποια μορφή δουλείας θέλει, ανάλογα και με όσα παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη φάση. Η διαδικασία αυτή πιθανόν να μην ολοκληρωθεί στο πλαίσιο του διδακτικού χρόνου και να απαιτηθεί εξωσχολική συνεργασία των μαθητών. Στο τέλος, όλα τα έργα αναρτώνται σε ψηφιακό χώρο με ελεύθερη πρόσβαση. Μια ενδεικτική επιλογή είναι η [διαδραστική αφίσα](#).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο εργασίας 1^ο (κοινό για όλες τις ομάδες)

Ας παρακολουθήσουμε τη συνέχεια της υπόθεσης από το [διαδραστικό κείμενο του Ψηφιακού Σχολείου](#). Αφού διαβάσετε το κείμενο, μελετήστε και τα σχόλια που το συνοδεύουν. Κρατήστε σημειώσεις για κάθε άσκηση και προετοιμαστείτε για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει.

1. Ποια είναι τα πρόσωπα που συμμετέχουν στη σκηνή και τι επιδιώκουν; Γιατί ο ποιητής στο σημείο αυτό επιλέγει τη στιχομυθία;
2. Προσπαθήστε να δώσετε όσα περισσότερα χαρακτηριστικά εντοπίζετε για το ήθος των δύο ηρώων. Μπορείτε να αναπαραστήσετε τον χαρακτήρα του καθενός με τη χρήση [εννοιολογικού χάρτη](#). Ποιος νομίζετε ότι είναι «ο καλός» και ποιος «ο κακός» της ιστορίας μας;
3. Με βάση τα ερωτήματα και τις πρόσθετες πληροφορίες της ενότητας «Ας εμβαθύνουμε» ποιος θα έπρεπε να είναι ο ρόλος κάθε προσώπου; Πιστεύετε πως ο Ευριπίδης παρουσιάζει τους δύο ήρωες σύμφωνα με τις στερεότυπες αντιλήψεις της εποχής, δηλαδή έτσι όπως περίμεναν οι θεατές να τους δουν;
4. Μελετήστε το παράλληλο κείμενο 1 του Ζορμπαλά που συνοδεύει τη 2η σκηνή και το πρόσθετο που περιέχεται στο διαδραστικό βιβλίο. Πώς μπορούμε να συνδυάσουμε το νόημα αυτών των κειμένων του Ζορμπαλά με το ρόλο των γυναικών του χορού σε όλη τη διάρκεια του κειμένου, [τα λόγια του αγγελιοφόρου στους στίχους 775-837](#) και του υπηρέτη στη συγκεκριμένη ενότητα;

Σε λίγο αρχίζει η συζήτηση... επιλέξτε τον εκπρόσωπο της ομάδας σας.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φύλλο εργασίας 2^ο – Η δουλεία στην αρχαία Ελλάδα

Αποστολή της ομάδας σας είναι να παρουσιάσει τον θεσμό της δουλείας στην αρχαία Ελλάδα. Αναζητείστε τα κοινά χαρακτηριστικά μεταξύ των πόλεων-κρατών αλλά και μεταξύ διαφορετικών χρονικών περιόδων. Ετοιμάστε μία παρουσίαση με την οποία θα ενημερώνετε τους συμμαθητές σας για τις πηγές προέλευσης των δούλων, τα χαρακτηριστικά που καθιστούσαν κάποιον άνθρωπο δούλο και τον διαφοροποιούσαν από τους ελεύθερους ανθρώπους, τις υποχρεώσεις αλλά και τα πιθανά δικαιώματά τους σύμφωνα με τους νόμους ή το εθιμοτυπικό δίκαιο και τέλος τη συμβολή τους στη διαμόρφωση της κοινωνίας. Μπορείτε να αναφερθείτε και σε όποιο άλλο σχετικό θέμα θεωρείται σημαντικό. Εμπλουτίστε το υλικό σας με ανάλογες εικόνες. Σας δίνονται κάποιες ιστοσελίδες για μελέτη του θέματος, αλλά καλό θα ήταν να αναζητήσετε και επιπλέον πηγές:

- [Βικιπαίδεια: Δουλεία στην αρχαία Ελλάδα](#)
- [Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού: Δούλοι](#)
- [Δ. Κυρτάτας: Η δουλεία στην αρχαιότητα](#)
- [Ξενοφών, Οικονομικός, 7, 4-22 & 35-43](#)

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φύλλο εργασίας 2^ο – Η δουλεία στους αρχαίους πολιτισμούς

Αποστολή της ομάδας σας είναι να παρουσιάσει τον θεσμό της δουλείας στους μεγάλους πολιτισμούς της αρχαιότητας, κυρίως στην αρχαία Αίγυπτο και στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Ετοιμάστε μία παρουσίαση με την οποία θα ενημερώνετε τους συμμαθητές σας για τις συνθήκες ζωής των δούλων, τη συμβολή τους στη διαμόρφωση της κοινωνίας τους και τις εξεγέρσεις τους. Μπορείτε να αναφερθείτε και σε όποιο άλλο σχετικό θέμα θεωρείτε σημαντικό. Εμπλουτίστε το υλικό σας με ανάλογες εικόνες. Σας δίνονται κάποιες ιστοσελίδες για μελέτη του θέματος, αλλά καλό θα ήταν να αναζητήσετε και επιπλέον πηγές:

- [Βικιπαίδεια: Δουλεία](#)
- [Δ. Ιωσήφ: Σπάρτακος-Ο σκλάβος που κλόνησε τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία](#)
- [Δ. Κυρτάτας: Η ωμότητα των δούλων είναι ανταπόδοση αδικημάτων](#)
- [Η Μηχανή του Χρόνου](#)
- [Sfrang: Η δουλεία στην αρχαιότητα](#)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φύλλο εργασίας 2^ο – Η δουλεία στο πέρασμα των αιώνων

Αποστολή της ομάδας σας είναι να παρουσιάσει τον θεσμό της δουλείας στο πέρασμα των αιώνων. Ετοιμάστε μία παρουσίαση με την οποία θα ενημερώνετε τους συμμαθητές σας για τις πηγές προέλευσης των δούλων, τη συμβολή τους στη διαμόρφωση της κοινωνίας, την έξαρση του δουλεμπορίου στη νεότερη ιστορία, τις υποχρεώσεις αλλά και τα πιθανά δικαιώματά τους ανάλογα με τις εποχές και τους αγώνες για την κατάργηση της δουλείας. Μπορείτε να αναφερθείτε και σε όποιο άλλο σχετικό θέμα θεωρείτε σημαντικό. Εμπλουτίστε το υλικό σας με ανάλογες εικόνες. Σας δίνονται κάποιες ιστοσελίδες για μελέτη του θέματος, αλλά καλό θα ήταν να αναζητήσετε και επιπλέον πηγές:

- [Wiki: Ανθρώπινα δικαιώματα](#)
- [Δ. Κυρτάτας: Η παρακμή του δουλοκτητικού συστήματος](#)
- Sfrang: [Η δουλεία στο Μεσαίωνα](#), [Η δουλεία στη νεότερη εποχή](#)
- [Βικιπαίδεια: Δουλεία](#)

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φύλλο εργασίας 2^ο – Μορφές δουλείας στη σύγχρονη εποχή

Αποστολή της ομάδας σας είναι να παρουσιάσει μορφές δουλείας στη σύγχρονη εποχή. Ετοιμάστε μία παρουσίαση με την οποία θα ενημερώνετε τους συμμαθητές σας για τις νέες μορφές εκμετάλλευσης ανθρώπων από ανθρώπους, τις περιοχές του πλανήτη που παρουσιάζουν τα περισσότερα κρούσματα και τις ενέργειες που γίνονται για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Μπορείτε να αναφερθείτε και σε όποιο άλλο σχετικό θέμα θεωρείτε σημαντικό. Εμπλουτίστε το υλικό σας με ανάλογες εικόνες. Σας δίνονται κάποιες ιστοσελίδες για μελέτη του θέματος, αλλά καλό θα ήταν να αναζητήσετε και επιπλέον πηγές:

- [Γ. Τόλιου: Το σύγχρονο δουλεμπόριο](#)
- [Enet.gr: Step2Freedom](#)
- [Free the slaves](#)
- [Prisma news: Εξαλείφοντας τη δουλεία](#)
- [Wiki: Ανθρώπινα δικαιώματα](#)

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φύλλο εργασίας 2^ο – Βιογραφίες δούλων

Αποστολή της ομάδας σας είναι να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για ιστορικές προσωπικότητες που παρά την ιδιότητα του δούλου ξεχώρισαν για το έργο τους και έμειναν στην ιστορία. Ετοιμάστε μία παρουσίαση με τα σημαντικότερα στοιχεία της ζωής τους και στο τέλος εξηγήστε αν θεωρείται σωστό ή όχι να υπάρχουν δούλοι σε μια κοινωνία.

Μελετήστε τη βιογραφία του Αίσωπου [\(1\)](#) και [\(2\)](#) από την ελληνική αρχαιότητα, του Σπάρτακου [\(1\)](#) και [\(2\)](#) από τη ρωμαϊκή εποχή και της [Χάριετ Τάμπαν](#) από τη νεότερη ιστορία. Καλό είναι να αναζητήσετε και άλλες πηγές.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Μια διευρυμένη εκδοχή του σεναρίου μπορεί να εστιάσει στη μελέτη του συνολικού έργου του Ευριπίδη, προκειμένου να αναδειχτεί η συχνή παρουσία ενάρετων δούλων σε ρόλους που ξεπερνούν την ανάγκη για απλή μεταφορά εξωσκηνικών ειδήσεων. Επίσης, σε μεγάλα τμήματα μαθητών μπορεί να προστεθεί ομάδα που θα αναζητήσει παγκόσμια έργα τέχνης (λογοτεχνικά ή θεατρικά κείμενα, κινηματογραφικές ταινίες, πίνακες ζωγραφικής ή γλυπτά) με θέμα τους τη δουλεία. Τέλος, μέρος του σεναρίου κατάλληλα τροποποιημένο μπορεί να αξιοποιηθεί σε ένα γενικότερο σχέδιο εργασίας (project) σχετικά με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Οι δυσκολίες στην εφαρμογή κάθε πρότασης διδασκαλίας εξαρτώνται από τη σύνθεση του μαθητικού δυναμικού. Ωστόσο, για το συγκεκριμένο σενάριο πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι μαθητές της Γ΄ Γυμνασίου συνήθως δεν διαθέτουν την απαιτούμενη ωριμότητα προκειμένου να αντιληφθούν πολυσύνθετα κοινωνικά φαινόμενα εντελώς διαφορετικά από τα βιώματα της δικής τους κοινωνικής πραγματικότητας. Απαιτείται, λοιπόν, συνεχής στήριξη και καθοδήγηση από τον διδάσκοντα, ώστε να υπάρχουν τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα στις δραστηριότητες ενσυναίσθησης και στην αφύπνιση της κοινωνικής συνείδησης κατά τη διάρκεια της [Γ΄ Φάσης](#).

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Foulin, J. & S. Mouchon, 2001. *Εκπαιδευτική Ψυχολογία*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Jaques, D. 2001. *Μάθηση σε ομάδες*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Kalantzis, M. & B. Core. 2008. *Οι Αρχές της Μάθησης Μέσω Σχεδιασμού*
<http://neamathisi.com/learning-by-design/lbd-principles> [30/9/2014].

Vygotsky, L. 2008. *Γλώσσα και Σκέψη*. Αθήνα: Γνώση.

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών Δημοτικού και Γυμνασίου, 2003. ΦΕΚ 303, τ. Β', 13/03/2003.

Ζορμπαλάς, Σ. 1987. *Ο ουμανισμός στο έργο του Ευριπίδη*. Αθήνα: Παπαδήμας.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ιδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf [30/9/2014].

Ράπτης, Α. & Α. Ράπτη. 2004. *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας – Ολική Προσέγγιση*. Αθήνα.

Χουρμουζιάδης, Ν. 2000. Το θέατρο στην αρχαία Αθήνα. «*Ιστορικά*» της «*Ελευθεροτυπίας*». τ. 25. 6 Απριλίου 2000.